

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellem részét illető minden küldemény a szerkesztőség czime alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 6 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 3 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt 50 kr, $\frac{1}{6}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árszámítás adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

Babérkoszorúk.

Sajnos volna, ha a magyar prot. lelkészi és tanári kar nem szomjazná a pieriai forrásokat és nem óhajtoznék a phoebusi borostyánkoszorúk után. — Vágya igenis vonja azok felé, de — tudja Isten mi okból — nagyon is ritkán nyújtja az áhitott koszorút e karok egyik-másik kitűnő tagjának az irodalmi közvélemény. — Ez a szomorú tapasztalat indította y-t arra, hogy felvesse egy megalakítandó *Magyar Kálvin-Társaság* eszméjét, mint amely hivatva lenne emelni a ref. lelkészi és tanári kar képzettségének színvonalát, társadalmi súlyát és tekintélyét.

Az bizonyos, hogy az irodalmi fórumok hazánkban, ezek között a legfőbb, az Akadémia mindeddig nem részesítették, kivált a prot. lelkészeket megérdemelt figyelemben. — E legmagasabb hazai tudományos intézetnek jelenleg mindössze *három* prot. lelkész tagja (Szász K., Szilády Á., Baksay S.) van s halottjai között sem áll az arány kedvezőbben. — E két kar tagjai közül némelyek egy egész hosszú és eredményes irodalmi működésre támaszkodhattak s támaszkodhatnak, a magyar nyelv művelésében egy egész életet töltenek el a nélkül, hogy homlokukat az elismerésnek, az irodalmi kitüntetésnek babérkoszorúja érintené; — ellenben más téren, más irányban haladók, akik holmi latinnyelvű codexek fölfedezésével és kritikai kiadásával gazdagítják (?) irodalmunkat, 29—30 éves korukban már a halhatatlanok díszes sorában fényelnek.

A lelkészi kar mellőzésének legfőbb oka — azt hiszem — abban rejlik, hogy tudományos és irodalmi társulataink a szónokokat általánvéve kifeledezték a számításból. — Az

Akadémia sem nyitott egy külön *rhetorikai osztályt*, mely azon halhatatlanokat foglalná magába, akik a magyar egyházi és világi szónoklat terén írásban és szóban örökös érdemeket szereztek maguknak. — Az egyetlen *Herepei Károly* az, akit ilyenmű érdemeiért ért az Akadémia részéről a megtiszteltetés, — a többiek mind másnemű munkálkodásukért nyerték el a babérkoszorút.

Emlékezhetünk rá, hogy mikor *Apponyi Albert* grófot szónoklati remekeiért beválasztották a Kisfaludy-Társaságba, ez a körülmény sokaknál nagy vihart és felháborodást szült. Igaz, hogy nála az növelte a nehézséget, hogy idáig még csak szóban és nem egyszersmind írásban is művelője a szónoklatnak.

Ezen az állapoton valahogy csakugyan mégis kellene segítenünk s kitűnőbb lelkészeinket és tanárainkat, akik büszkeségünket, féltett kincsünket képezik, oly magas piedestálra emelnünk, hogy nekik a társadalom megadja a kellő tiszteletet, annyival inkább, mivel tapasztalni vagyunk kénytelenek, hogy közülök azok is nagy ritkán jutnak megérdemelt kitüntetéshez, a kik nem pusztán egyházszónoklati, hanem másnemű munkálkodásaikkal is maradandó sikert értek el.

E tekintetben hát jogosult y felszólalása. — Ám az ajánlott módot nem tartom célravezetőnek. — Egy Magyar Kálvin-Társaságban az exclusivitas szelleme jutna érvényre úgy a társadalommal, mint különösen a többi felekezetekkel s a mi baj, a protestánsok egyetemével szemben is. — Ezt pedig senkisésem óhajtja, legkevésbé az indítványozó, aki maga hangoztatja, hogy a prot. lelkészek ki kell lépni elzárkózott helyzetéből. — A társadalom a Kálvin-Társaságról nyilván azt fogja gondolni, hogy nem egyetemes tudományos és irodalmi

célokat, hanem felekezeti érdekeket szolgál, tartózkodni fog tőle s így vele aligha ott nem leszünk, ahol most vagyunk, hogy t. i. csak mi magunk ismerjük és becsüljük a lelkészi és tanári kar szorgalmas, tehetséges munkásait.

Egyébként is ott van már, halad és gya-rapszik a *Prot. Irodalmi Társaság*, melynek iránya, törekvése és célja hasonló. Nem látom át mi szükség emellett egy külön Kálvin-Társaságot alakítani? Legfőleg y intenióinak megfelelően azt kellene tennie a Magyar Prot. Irodalmi Társaságnak, hogy kebelében jeleseink számára egy osztályt nyitna, melybe közgyűlései alkalmával *kitüntetésképen* beválasztaná az arra érdemes protestánsokat egy bizonyos meghatározott számig. — Mert ma a választmányban — mint tudjuk — nem épen a szellemi és irodalmi kitűnőség elve dominál.

De kérdem megadná-e még e kétségkívül tekintélyes Társaság is az egész magyar társadalom előtt azt a fényes kitüntetést, azt a nymbust, melyre y lelke sóvárg? Tudjuk, érezzük, hogy nem. — A jövőt azonban nem tudjuk. — Emelkedhetik e Társaság oly magasra, hogy az általam proponált osztályba jutás a legszebb kitüntetés leend, mi magyar prot. embert érhet. Próbára hát méltó. Én ezt ajánlom.

S. Szabó József.

Egyházmegyei közgyűlések.

7. A szatmári ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

Tartatott Sz.-Németiben márczius hó 29—30. nap-jain, Szarka Boldizsár esperes és Isaák Dezső e. m. gondnok elnöklété alatt.

Véltük, hogy valamivel népesebb lesz e közgyűlé-sünk, noha látogatottsága miatt nem lehet panasz. Egyébként a nagy nemzeti gyász borongása ott látszott a gyűlési tagok arcán, s szinte fölvilámlottak szemekben a könyvek, midőn az esperesi megnyitó imában szárnyat találtak érzéseink s repültek eléje a honja felé közelgő nagy hontalan ravatalának és repülének föl a minden vigasztalások kútfejéhez. Azért is ez ima jegyző-könyvben kinyomatni, s nemzetünk nagy halottjának emléke ugyanott megörökíttetni határozatott.

Majd felolvasá esperes-elnök a tárgyalást bevezető, hazánk s egyházunk mai helyzetét tömören jellemző, a ránk váró új viszonyok közt előjöheto megpróbáltatásokkal szemben bizalmat tápláló beszédét, mely szinte egész terjedelmében olvasható lesz jegyzőkönyvünkben. Aztán jelenté esperes, hogy az egyházi törvények 134. §-ának rendelkezése szerint 67 egyházból álló egyházmegyénk gyülekezetei közül 27 egyházban F. Varga Lajos e. m. jegyzővel, 3 egyházban Bétkéy Albert tanácsbíróval és így 30 egyházban maga végezte; utóbbi 37 egyház közül 13-ban Bartha Zsigmond tanácsbíró, Kiss Bertalan, — 12 egyházban Bétkéy Albert t.-bíró és Kocsis József, másik 12 egyházban Mártha József t.-bíró és

Lengyel Sándor lelkész végezték az egyházlátogatást, s az erről szóló jegyzőkönyveket leteszi a közgyűlés asztalára. E jegyzőkönyvekben foglalt bevallások szerint, a vallásosság összes gyülekezeteinkben megnyugtató; a templomok látogatása bűnbánati heteken, vasár- és ünnepnapokon tömegesen mondható; az istenitisztelek folyama pár helyen zavartatott meg; az úrvacsorájában részesülők száma jelentékeny; konfirmandusokat egy-néhány élemedett korú lelkész kivételével, a lelkészek oktatják s ünnepélyesen konfirmálják. A gyülekezetek erkölcsisége kielégítőnek mondható, noha — tekintve a vadházások és törvénytelen szülöttek számát — nem egy helyen kifogásolható. Az egyháztanács intézkedései lehető készséggel s jóakarattal teljesítettek. Vallás-sérelmi ügy sehol nem fordult elő. A gyülekezeti szegények egy vagy más úton, de megtalálják a mire életfentartás céljából szükségök van. Egyháztanács mindenütt törvényszerűen szervezve már most. Egyházaink anyagi viszonyai ha nem fényesek is, de pár egyház kivételével rendezettek. A belhivatalnokok s egyházak közötti békés egyetértés a legtöbb helyen megvan; négy egyházban intézkedésre van szükség, hogy az helyreálljon. Az iskolákra vonatkozólag, egyházmegyei határozat szerint, majd csak az őszi gyűlésre terjeszt be részletes adatokat; ezúttal annyit jelez csupán esperes, hogy daczára a kolera miatti hatósági intézkedésnek s a több helyen kisebb-nagyobb mérvben pusztított roncsoló toroklobnak, mindenütt tömve találtattak, s így a közelebbi erélyes intézkedések mégis csak kezdik már megteremni gyümölcsüket.

Következés sorrendjében tudomásra jöttek az egyhá-zainkban mult év folyamán történt építkezések, közszük-ségletek fedezetének előteremtésére vért erőfeszíté-sek, szocieti és kegyes adományok. Jegyzőkönyvünkben mindezek az utolsó fillér értékig megtalálhatók lesznek; itt is szeretnők nyilvánosságra hozni, mint biztató jeleit annak, hogy kis egyházainkban megvan az élni akarás erős elhatározása, s hogy egyes egyháztagjaink a köteles tartozások készséges lerovásán kívül, szívesen hozzák meg áldozataikat az egyház oltárára. Azonban térkimélés szempontjából csak a főbb összegeket leszek bátor jelezni a következőkben:

1. Építkezésre és javításokra for-dítottak egyházaink	22742	frt	30	kr.-t
2. Egyes egyházi célokra egye-sek adományoztak vagy alapítottak	10132	„	48	„
3. A lelkészi és tanítói fizetések beszolgáltatásán kívül, sok helyen az egyházi és belhivatalnoki földek munkálása mellett, közmunkával kerestek	2448	„	14	„
4. Báltartással az egyház bevé-teleit növelték	910	„	44	„
5. 21 különféle czim alatt ado-mányoztak	5617	„	05	„

Ez tesz összesen 41850 frt 41 kr.-t mit ha szétesztünk egyházmegyénk ez idő szerinti lélek-száma, 49,130 között, esik egy lélekre 850 frt körül.

Ez összegben nagyobb tétellel szerepelnek: dr. Tisza István, ki „Sándor“ nevű tanyai birtokán 1500 frtért a mostani igényeknek teljesen megfelelő iskolatermet és tanítói lakást építtetett s rendezett be, s 400 frt fizetés-sel saját költségén tanítót állított, az iskolát október 1-én megnyitotta; Szamos-Dob 4000 frt költséggel templomát kiújította s ebből a hívek 1600 forintot ajánlottak meg maguk; a gróf Bethlen-család, mely Szamos-Ujlakon a lelkészi és tanítói fizetés javadalmául s az úri szent asztal ellátási alapjául 1300 frtot alapítványozott. Talál-

kozunk a kegyes adományozók között róm. katolikus valásuakkal, így Kende Zsigmond Istvádniban a templom javítására 100 frtot, Kende Elemér Nagy-Arban az új iskola alapjára 8 köből buzát s 16 frtot, Sántha Kálmán Tisza-Körödon a torony bádgozására 20 frtot ad. Nem is késett egyházmegyénk szíves köszönetének nyilvánításával a jökedvü adakozók nemes czélú adományaiért.

Egyházmegyénk mult évi népmozgalmi adatait a következőkben terjeszté elő az esperesi jelentés: Lelkek száma: 49,130; szülöttek száma: törvényes fiu = 1105, leány = 966; törvénytelen fiu = 127, leány = 130; halva szül. fi = 33, leány = 29; összesen fiu = 1265, leány = 1125, együtt = 2390; meghalt fi = 928, nő = 905, együtt = 1834; áttért egyházunkba fi = 10, nő = 15, együtt = 25; kitért tőlünk fi = 2, nő = 7, együtt = 9; és így szaporodás fi = 349, nő = 237, együtt = 586. Házasság kötött: tiszta = 395, vegyes = 57, együtt = 452; visszás házas kibékült 6, elvált 7 pár; vadházasságban élők száma = 133 pár.

Iskolai adataink ezek: 6—12 évesig tanköteles fi = 3043, leány = 2941, együtt = 5984; ezek közül iskolába jár fi = 2767, leány = 2551, együtt = 5318; nem jár fi = 249, leány 378, együtt = 627; iskolát idő előtt elhagyott fi = 17, nő = 22, együtt = 39. 13—15 évesig iskolaköteles fi = 1107, nő = 1081; együtt = 2188; ezek közül iskolába jár fi = 216, leány = 169, együtt = 385; nem jár fi = 891, nő = 912, együtt = 1803.

Különnemü adataink: úrvacsorájával először élt fi = 379, nő = 382, együtt = 761. Rendes lelkész van 64, 1 hely üres, segédlelkész van 9. Elemi iskolai rendes tanító van 63, lelkész-tanító 10, segédlelkész-tanító 5 ideiglenes tanító 11. Tanterem 72 épületben 89. Ezek közül teljesen felszerelt 44, hiányos 27, szeretlen 18, törvénytelen 45, türethető 18, tarthatatlan 9, készülőben 1. A mulasztás teljesen volt 25, kevés 39, semmi 25 iskolában. A szatmári főgymnasiumban tanít 10 rendes, 1 segéd, 1 rendes vallástanárr 250 nyilvános rendes és 8 magántanulót. A felsőbb leányiskolában 1 igazgatónő vezetése alatt működik 1 óraadó rendes, 1 id. vallástanárr, 7 képesített nevelőnő, 1 elemi iskolai rendes tanítónő; a növendékek száma a felsőbb leányiskola 6 osztályában 72, a kapcsolatos osztatlan elemi iskola 4 osztályában 12, a munka-osztályban 27, összesen 111.

Néhány hivatalváltozás bejelentése s tudomásul vétele után olvastatott esperesnek a t.-becsi egyház presbyteriuma feloszlata s újnak választásáról szóló jelentése. E presbyterium feloszlata s mult őszi gyűlés tette esperes kötelességévé, az ottani pénzügyi zavarok miatt. Jelentés sajnosan konstatálja: mily nehezen lehetett — 3-ad izbeni választás után — gondnokra szert tenni. A mi az ottani állapotok mellett bizony nem esoda. Azt is konstatálja azonban, hogy az új presbyterium sem tett semmit az állapot tisztázására, legalább e féléről egy komma jelentést sem nyújtott be senki. Aztán az ott munkálkodott küldöttség jelentése alapján, szinte a t.-becsi iskolai pénztár állásáról szerzett a közgyűlés szomorú tudomást. Valóságos ázsiai gazdálkodás. 22 év óta nem vizsgálunk számadást, s az alap után 1882. óta semminemü befizetés nem történik, a felszaporodott kamat haladja a tőkét. Képzeltetetlen indulencia. De hiszszük, hogy itt is tisztázódni fog a dolog, persze az egyházmegye erőfeszítésével. Egyházmegyénk vagy 15 egyházában a 2-ik iskola s tanítószék felállítása már korábban égető szükségként mutatkozott. Esperes jelenté, mit tettek újabban ez egyházaink. Jelent örven-

detes igyekezetről, de jelent hanyagságról is. F.-Gyarmath már őszzsel 4-ik tanítószékét állítja, Kis-Ar 2-ikat; Nagy-Ar örvendetesen gyűjti erejét, Botpalád is igyekszik. Ám legsürgösebb a dolog Ökörítón, Porcsalmán, Panyolán, Kocsordon; ezeknek 1895. szeptember havára okvetlen fel kell állítani, a többiek az erőgyűjtésre sarkaltatnak. Az ismétlő iskolák felállítására nézve egyházmegyénk egyetért a vármegyei közigazgatási bizottság átiratával s annak folytán küldöttséggel látatja el a dolgot, hogy a viszonyoknak megfelelően, mielőbb keresztülvitethessék az. Vízérdekeltségi adót egyházak fizessék kivétel nélkül, mert ez a régi közmunkaváltás fejében szedetik, ily közmunkára pedig behivatalnokok soha sem köteleztettek.

A gyülekezetekeket fizetésök aránya szerint osztályozó, a lelkészeket iskolai és szolgálati bizonyítványaik alapján minősítő bizottságot, az új zsinati törvény értelmében, időnyeres szempontjából már most megváasztja egyházmegyénk. Tagjai esperes elnöklete alatt: Bélteky Albert, Mártha József, Biki Károly, Nagy László, Kiss Bertalan, Tabajdi Lajos, F. Varga Lajos, dr. Farkas Antal, Szegedy Antal, Luby Géza és Dienes Dezső. Megváasztja a halasztást nem tűró ügyek elintézésére hivatott időszaki tanácsot is titkos szavazással. Rendes tagokká: Biki Károly, Bélteky Albert, Luby Géza, póttagokká: Szegedy Antal, Mártha József, Dienes Dezső tanácsbírákat. Tiszti ügyészsze dr. Vajay Károly e. m. ügyvédet. Építetők bizottság tagjaivá: Luby Géza elnöklete alatt, Bélteky Albert, Biki Károly és Mártha József tanácsbírákat. A közalapi bizottság jelentésének s propozícióinak helybenhagyása után, a „Tiszavidéki lelkészi kör“ ajánlatára kimondja közgyűlésünk, hogy az őszi közgyűlés jövöre mindig F.-Gyarmathon tartatik. A számoltató széki örömmel jelentette, hogy 2 évvel ezelőtt van már csak, a mely ügy látszik, állandó restancia betegségében akar szenvedni — Tisza-Becs, Cseke, Sz. Dob — a többi mind beadta gondnok számadásait, s általában úgy alakilag, mint tartalmi valóság tekintetében jóval szabatosabbak a korábbiaknál. Alig egy párt kellett visszautasítani, a többi mind kiállotta a felülvizsgálatot. A három restáns egyház gondnoka 10—10 frt bírságra érdemesített. Körösi tanítóképezdei igazgató H. Kiss Kálmán felhívására kimondta közgyűlés, hogy az egyházmegye 1875-től idáig terjedő történetét F. Varga Lajossal megírattja, s nevezett igazgató úr „A szatmári ev. ref. egyházmegye története“ című munkájával összekötve, a milleniumi kiállításra kiállítja. — A szatmári és németi egyháztanács elnökségének feliratára tájékozást nyujt közgyűlés a családívek, családkönyvek összeállításánál mutatkozó nehézségek elhárítására. Majd egyeseknek s egyházaknak többé-kevésbé fontos kérelmét tárgyalván a közgyűlés, márczius 30-án d. u. 2 órakor az elnökség éltetése közben bezárul.

Közben — 30-ikán reggel — Ács Lajos csekei lelkész fegyelmi ügye tárgyalatott, miközben újabb vizsgálat megejtése szükségességét látván a bíróság, ennek megejtésére Dienes Dezső és Bélteky Albertet, — az ottani végtelenül zavaros számadási dolgok tisztázására pedig előbbivel együtt Kiss Bertalan sz.-széki tagot küldi ki. Ekkor tárgyalatott a t.-becsi lelkész, Kalós Péter fegyelmi ügye is, kit a vizsgálat alapján feddésre, ennek jogerőre emelkedése után pedig a 155—157. §-ban foglalt elbánásra ítelt a bíróság. Kalós lelkész ebben megnyugodott, az egyház tagjai azonban felebbezést jelentettek be.

Annak megemlézésével, hogy az ökörítói egyháztagok panasza folytán, az ottani zavar okai vizsgálására

Biki Károly és Gacsályi Lajos tanácsbírák kiküldettek, zárom jelen tudósításomat abban a hiszemben, hogy a közérdekből dolgokról híven referáltam.

F. Varga Lajos.

8. A felső-szabolcsi ev. ref. e. m. gyűlése.

E gyűlés tartatott Nyiregyházán f. évi ápr. 3-án Lukács Ödön esperes, — az egyh. m. gondnok Geneszy Albert úr akadályozva lévén — Szesztay Károly legidősb vil. tanácsbíró elnöklété mellett.

Kiemelkedőbb tárgyai voltak a következők:

Lukács Ödön esperes az országos gyászra való vonatkozással igen szép alkalmi imát mondott, mely megnyitó beszédével együtt az e. m. jegyzőkönyvében fog kinyomatni. A szinte alkalmi megnyitó beszéd után Kossuth Lajos neve és emléke örökítésére nézve következő indítványokat teszi:

Indítvány

a Kossuth Lajos halála felett érzett mély kegyeletünk öröklővé tételére vonatkozólag.

1. Ünnepezzük meg, gyászoljuk meg a magyar nemzet legnagyobb fiának, Kossuth Lajosnak emlékét, mélyen, őszintén, de lélekben és igazságban, mely gyász és kegyelet nyilvánuljon a presbyteri egyházszervezet hű védelmében, önkormányzatunk szabadelvű fejlesztésében, Kossuth Lajos felejthetetlen érdemeinek folytonos ébrentartásában. E végett minden évben márczius 15-dikén népiskoláinkban az elhunyt dícsőnek nagy tetteiről, langos hazaszeretéről, fegyveres jelleméről, a gyermekek felfogásához mért buzdító, oktató s jellemképző ünnepélyes előadás tartassék s azon a napon a Kossuth Lajos halálánál emlékére a tanító egyházi ünnep.

2. Gyűjtőnk magunk közt *Kossuth alapot*, mely tőkésítették mindaddig, míg a tőkének felerésze annyira nem emelkedik, hogy annak jövedelméből a Nyiregyházán felállítandó ev. ref. nőnevelésben legalább két behivatalnoki családból származó árva leány tanítható nem leend; a másik felerésze továbbra is tőkésítették, míg t. i. az oly összegre nem emelkedhetik, míg azon egy, Szabolcs megye székhelyén, Nyiregyházán, mely egykor különben is Bethlen-, azután Rákóczi-birtok volt, az egyháztéren Bethlen Gábor, II. Rákóczi Ferenc és Kossuth Lajos szobra felállítható nem lesz, s e szoborcsoportozat felállítására a majdan annak idején élő utódainkat forró kegyeletünk egész erejével kötelezzük.

3. Felállítandó nő nevelésnek Kossuth nevére nevezük s a már meglévő alapot a tűzkárbiztosítási osztalék-alappal egyesítsük, s az évenként nyerendő tűzkárbiztosítási osztalékot e célra fordítsuk.

4. Kossuth Lajos halhatatlan emlékét jegyzőkönyvünkben kiváló gyászlapon örökítsük meg; végre

5. mély gyászunkat és veszteségünket Kossuth családjával külön feliratban közöljük.

Kelt Nyiregyházán, 1894. ápr. 3.

Lukács Ödön.

Az indítvány ellenmondás nélkül, egyhangúlag elfogadtatott; ezenkívül az e. megye külön részvétiratot intézett, Nagymáthé Albert főjegyző által szerkesztve, a gyászoló családhoz.

Az esperesi jelentésből pedig megtudtuk a következőket:

A téglási egyházba megválasztott Csapó Péter debreczeni segédlelkész, az egyh. m. által a választás helybenhagyatott;

a Baldácsy-alapból 102 ft küldetvén, mint egyh. megyénket illető osztalék, az Lovass Dániel lelkesi gyámpénztárhoz áttétezt;

Geszterédre Balogh József megerősítettvén, beköltöztése megengedett, beiktatása megtörtént;

Balogh József helyére, Nyir-Bátorba segédlelkészül Elek Sándor rendeltetett;

Kérésre Zsindely Jenő választatván, megerősített;

Pilis István földbirtokos világi jegyzővé választatván, esküjét letette s mint jó emlékü e. m. gondnokunk méltó fia, melegen üdvözlötetett;

e. m. egyházi tanácsbírószágra többséget senki sem nyervén, Porsolt Ádám és Keresztessy Sándor újabb szavazásra kitűzettek, miután ők nyertek legtöbb szavazatot.

Tanítói kar részéről a szavazatok következőleg oszlottak meg:

Tanítói gyámpénztáros lett szótöbbséggel Horváth István; e. m. tanítói képviselők lettek: Délczeg Sándor és — Horváth István helyett — Tóth János; a tanítói gyámpénztári ellenőri állásra új szavazás alá bocsáttattak Délczeg Sándor és Varga Antai.

A tárgysorozat tárgyalása alapján, az e. m. canon. látogatóságok jelentéseiből megtudtuk, hogy ártér és állami adó hátránya számos egyháznak van; ezekkel küzdenek: Berkesz, Bezdéd, Zsurk, Veresmart stb.

Egyesek az országos közalapi járulékok beküldése körül hanyagságot tanusítván, fegyelmi vizsgálat alá vonattak; jövőre pedig az esperes felhatalmaztatott, hogy 10 ft-ig emelkedhető bírságot szabhasson a hanyagok s késlekedőkre. Azonban megnyugtató szolgálat, hogy a közalapi járulékok mennyisége a bevallási ívek szerint, ha nem sokkal is, de valamivel mégis emelkedett, mintsem szállott volna, mint sok helyről szomorúan halljuk.

Kéken új iskola és óvoda épül 4000 ft előirányzattal, melynek felét iskolára adják a ref. egyháztagok, másik felét, 2000 ft-ot adja óvodára az Ull. Miskolczy-féle alap.

Ór-Ladányban a polgári község az egyház teikére községi iskolát akar építeni oly módon, hogy a tanító mindig ref. jellegű legyen s énekvezéri tisztet végezzen. A hozzájárulás a ref. egyháznak is megengedtetett.

Győröcske már az állam segélyét veszi igénybe ugyanazon feltételek mellett, mint Ór-Ladány.

Nyiregyháza önerején kíván kettős iskolát, tanítói s papi lakot építeni s 10,000 ft felvételének engedélyezését kéri. Kérése megadatott s az oly sok és nagy áldozatokat hozott egyház dicsérettel tüntettetett ki.

Ibrány hasonlóképp temetőhelyet vásárolt, 10,000 ft felvételére, iskolaépítésre engedélyt kért. Kérése ennek is megadatott s az ifjú lelkes vezetője alatt serényen működő egyházi előjáróság érdemei jegyzőkönyvileg elismertettek.

Három lelkesre nézve olyan szomorú határozatok hoztak, hogy azokat jobb itt elhallgatni.

Figyelő.

9. A máramaros-ugocsai ev. ref. egyházmegye márczius hó 29-ikén tartotta tavaszi közgyűlését Tecső városában, Máramaros vármegyében. A gyűlésen nagy számmal jelentek meg és kiváló érdeklődéssel vettek részt a jogosultak. Az elnöki székben *Csernák István* esperes és *Szölösy Antal* gondnok foglaltak helyet. Az esperes emelkedett imával nyitotta meg a tanácskozást. A gondnok nagy hatású beszéddel emlékezett meg a legnagyobb magyarnak, *Kossuth Lajosnak* szomorú ha-

láláról. Az egyházmegye jegyzőkönyvének első lapját Kossuth Lajos emlékének szentelte: temetésére György Endre elnöklété mellett Bíró Lajos, Szabó Sándor, Csik Albert, Bodnár Béla és Krüzselyi Bálint küldettek ki. A tárgysorozatban behatóbb vitát csak a m.-szigeti ev. ref. egyház azon ügye provokált, melylyel a kántortanítóságot szétválasztani s leánytanítóul egy új tanítónőt kíván alkalmazni; az új díjlevelet az egyház be is mutatja 1000 korona készpénzről, azt elfogadni és megerősítésre felterjeszteni kéri. Az egyháztanács ez intézkedésében sérelmet lát magára a mostani szigeti kántor-tanító: *Cseresnyés Gyula*: beadott felebbezésében arra kéri az egyházmegyét, hogy az egész ügyet tegye vissza az egyháztanácshoz újabb tárgyalásra. Az egyházmegye hosszabb tárgyalás után, melyben Szőlősy A. gondnok, Krüzselyi B. előadó, Bíró L., Cseresnyés Gy., György E., Szikszay Z. és Szabó Sándor vettek részt, — a felebbezésnek adott igazat. Ez intézkedés ellen felebbezést jelentett be a szigeti egyház gondnoka.

Takács Lajos m.-szigeti segédlelkész, vallástanár és misszionárius lelkész *lelkési* cím megadását kéri. Kérését az egyházmegye megadta.

Halmibai a papnak és tanítónak új, az eddiginél jobb díjlevelet állítottak ki, a mi örvendetes tudomásul vétetett és megerősítésre felterjesztett.

Tamásváralján az egyház egyik kaszáját 400 forintért eladta s a befolyó pénzen a pap és tanító kertje mellett egy gyümölcsös megvételét s ezekhez csatolását czélozta. A tervbe vett eladás, mivel az egyházra előnyös, helyeseltetik s az ügy kellően elkészítve megerősítés iránt az egyházkerületre felterjesztetik. Több rendbeli kisebb ügy elintézése után kimondotta az elnökség, hogy a jövő gyűlés helye *Huszt* város és ezzel a gyűlést bezárta.

Az egyházkerületi közgyűlés az év legteljesebb népiskola helyiségeiben, a hol *Várady Gábor*, a szigeti ref. lyceum képviselője köszöntötte fel a szeretett egyházmegyei gondnokot Szőlősy Ádánnal.

Krs.

Tiszántúli ev. ref. egyházkerületi közgyűlés.

Első nap.

A tiszántúli egyházkerület tavaszi közgyűlése, az új törvények kihirdetésének sürgető indokából, a szokott időnél korábban, f. évi ápril 9-én kezdődött Debreczenben. A kevésbé népes gyűlésen Kiss Áron püspök s Horthy István, mint legidősebb egyházmegyei gondnok elnökölték, az utóbbi a családi körülményei miatt már egy év óta távollevő Vályi János főgondnokot helyettesítvén.

Igen szép volt az imádság, melylyel az ősz püspök a gyűlést megnyitotta, melyben alkalmasszerűleg és meghatólag kért áldást a legutóbbi zsinat két művére, t. i. az új törvényekre s a debreczeni bölcsészeti fakultás ügyére és azokra, kik ez ügy iránti buzgóságukat tettekkel, az igazi prot. áldozatkészség annyi lélekemelő nemes tetteivel bizonyították meg, miről az a közel ötszáz ezer forint tanuskodik, mely e célra már idáig begyűlt.

Az ima után következett, ugyancsak a püspök által tartva, a megnyitó beszéd, melynek legelső szavai alig hangzottak el: az egész gyűlés megilletődve állott fel, mert ama szavak a csak most lezajlott nagy nemzeti gyász méltó tárgyára, Kossuth Lajos halálára vonatkoztak. Az ősz püspök személyesen részt vett a nagy hazafi

temetésén s az ott nyert benyomások emléke és a haza veszteségét mélyen érző fájdalom megrezegtették hangját, midőn a nagy hajtót, mint „igazi protestáns nagyságot” méltatta. A beszéd így hangzik:

Főtiszteletű Egyházkerületi közgyűlés! A legmélyebb fájdalom hangján szólalok meg, mert gyászba borult nemzetünk ege, enyészetre hajlott fénylő napunk, „eiesett a mi fejünknek koronája”.

Kossuth Lajos, a legnagyobb magyar meghalt. Temetéséről csaknem közvetlenül hozott ide utam.

Ott voltam én is nemzetem tagjainak százezrei között, hogy lerőjam csodálatom, hálám, szeretetem adóját a halhatatlan szellem porhüvelyénél s kikisérjem hamvait utolsó földi útjokon, melynek minden arasznyi terét könyzápor áztatta és a melyet hálás nemzetének kegyelele a gyászban is diadalúttá varázsolt.

Gyöngye az én szavam arra, hogy az ő herosi alakját érdeme szerint méltathassa, de lehetetlen meg nem emlékeznem e helyen azokról a halhatatlan érdemeiről, melyeket az emberiség legszentebb érdekének, a szabadság, egyenlőség és testvériség magasztos elveinek nemzetünk életében diadalra juttatása körül szerzett. Ő alkotta újjá a magyar nemzetnek ezredéves alkotmányát s ő tette le egy újabb ezredévi fejlődés szilárd alapját. És életének minden mozzanatában, úgy elért csodás sikereiben, mint a megpróbáltatások sulya alatt, a száműzetés és hontalanság égető fájdalmai között az igazi protestáns nagyság mintaképe gyanánt ragyog előtünk: örök dicsőségére hitelveinknek, örök büszkeségére a magyar protestánsizmusnak. Méltónak találok azért, hogy tanácskozásunk jegyzőkönyvének első lapját az ő nagy nevére való visszaemlékezéssel nyissuk meg. Legyen áldott örökre emlékezetek!

Az egyházkerületi közgyűlés az év legteljesebb népiskola helyiségeiben, a hol *Várady Gábor*, a szigeti ref. lyceum képviselője köszöntötte fel a szeretett egyházmegyei gondnokot Szőlősy Ádánnal.

Az egyházkerületi reformokról is megemlékezett a püspök s azon nézetének adta kifejezést, hogy a mi egyházunk jó reménységgel néz azoknak óhajtott győzelmére elé, mert a liberális diadala, a mi egyházunk elvének diadala.

Beke Mihály volt egyházkerületi tanácsbíró és dr. Török József volt főiskolai tanár jó emlékeinek megörökítése s a szokott bizottságok megválasztása után, szónyegre került a közelebbi gyűlések tengeri kigyója, a *beregi esperesválasztási ügy*. Tudvalevő, hogy a múlt őszi egyházkerületi közgyűlés egy vizsgálóbizottságot küldött Beregbe a választásnál elkövetett visszaélések felderítése céljából s e bizottság jelentése olvastatott most fel, melyből arról győződhetett meg a figyelmes hallgató, hogy a szabálytalanságok elkövetésében egyik pártnak sincs mit vetni a másiknak szemére, mert az egyszerű informálástól egész a politikai pártállásra való hivatkozásig megtettek ott egyesek mindent jelöltjeik érdekében; egymást érték az oly dolgok, hogy ha ma szavazott a presbyterium az egyik jelöltre, holnap már megmásvította határozatát s újra szavazott, de a másik jelöltre; nem egy helyen történt, hogy a szavazatot adó presbyteri gyűlésről jegyzőkönyvet sem vettek fel, sőt az is megesett, hogy a lelkész, mikor az ő szavazata sem adott többséget az általa óhajtott jelöltnek, mert ő szó állott ő ellenében, kijelentette, hogy az a ő szavazat az érvényes, a mely közt az övé is van s így alkalmazta „az elnök szava dönt” elvét. Az előadó azt indítványozta ez ügyben, hogy mivel ekkép mindkét fél követett el szabálytalanságot, — mivel továbbá maga

a beregi egyházmegye már a múlt őszi közgyűlésében megerősítette az esperesválasztás eredményét, s mivel a biztos többség a már az egyházmegye által megerősített esperes mellett van: tehát az egyházkerület is hagyja helyben Sütő Kálmánnak beregi esperessé választását. Ez alapon indult aztán egy hosszabb s a felszólalók nem mindenike részéről tárgyilagos modorban folytatott vita, melyben először Nagy Sámuel beregi helyettes esperes szól, kérve a választás megsemmisítését az egyházmegye nyugalma érdekében. Gr. Degenfeld József az előadói vélemény mellett van, mert az alaposan kifogásolható négy szavazat érvénytelenítése után is Sütő a többség, lévén neki akkor is 32 szavazata a Kallós 25 és Nagy Sámuel 2 szavazata ellenében; a mi pedig azt illeti, hogy a főispán és főszolgabíró is informált itt-ott a választásra nézve, ez nem semmiségi ok, mivel azok ref. vallású emberek s informálásukkal csak azt tették az egyik irányban, a mi tett az egyházmegye gondnoka, a vizsgálati adatokból láthatólag, a másik irányban. — *Könyves Tóth Kálmán* szerint megsemmisítendő a választás, mert szabálytalanságok történtek s ez a fő szempont és nem az, hogy megvan-e egyik vagy másik részen a többség. — Most felszólalt az érdekelt gondnok, *Uray Imre* s csodálkozását fejezi ki a felett, hogy a vizsgálat annyi szabálytalanságot is megállapíthatott a Sütő-párt részéről, a mennyi jelentésében foglaltatik, mert ez a párt a vizsgálat hírére gondosan beseperte a nyomokat, míg ő szabad folyást engedett a vizsgálatnak; elismeri, hogy öt darab levelet ő írt a lelkészeknek, melyekben az esperes-választásnál irányt akart adni. De tette ezt akkor, mikor a másik részen már nagyban folyt a korteskedés; ha ő akarta volna azt, a mi fennmarad ellene, hogy politikai pártállásra való tekintettel választassék az esperes: akkor ő e czélt a beregi egyházaknak legnagyobb részben függetlenpárti egyénekből álló presbyteriumaival könnyen elérhette volna; de őt politikai párt szempont nem vezérelte, nem is vezérli, míg gondnok lesz, de ha egyszer ez állástól megválna: akkor meg tudja mutatni, hogy akárki lesz az esperes és gondnok, a beregi traktus úgy fog táncolni, a hogy ő füttyöl, mert azokat a függetlenségi párti presbitériumokat könnyű lesz neki dirigálni; végül kéri a választás megsemmisítését. — Feltehető, hogy ama tánczolásra és füttyölésre vonatkozó nyilatkozat csak a vita hevében s a gyűlés többségének már láthatott — a gondnok úréval ellenkező — nézete miatti elkeseredésében csúszott ki az igen t. gondnok úr ajakán, mert ha ama szavakban foglalt fenyegetés valamikor beteljesülne: két igen szomorú dologról tenne bizonyosságot; az egyik az, *hogy a beregi ev. reform. papság és nép vallásának, egyházának érdekeit is kész feláldozni a máról holnapra változható, sokszor önérdékeket szolgáló politikai párt szempontnak*; a másik az, *hogy azt a papságot és népet erre az alacsony nívóra maga a gondnok úr súlyos-tené le, a ki már csak társadalmi állásánál fogva is épen az ellenkezőre volna hivatva*. Isten óvja egyházunkat az ily eshetőségektől!.. Szóltak még a tárgyhöz György Endre, Szöllősi Antal a megerősítés mellett, Kis Albert ellene s végre a közgyűlés 30 szavazattal 18 ellen, az előadói véleményt emelte határozattá, megerősítvén Sütő Kálmánnak beregi esperessé történt választását s ezzel megadván az alkalmat Uray gondnok úrnak arra, hogy a múlt őszi egyházmegyei gyűlésen tett kijelentése szerint most már valóban elnöktársát teljes jóindulattal fogadja és támogassa.

Következő tárgy volt az új egyházi törvények kihirdetése, melyre vonatkozólag úgy intézkedett a köz-

gyűlés, hogy ama törvények a f. évi ápril 9-ik napjától kezdve érvénybe lépjenek; a végrehajtásra nézve pedig elfogadta kevés módosítással a püspök úr által előzőleg összehívott értekezletnek azon javaslatát, amely Lapunk folyó évi 13. és 14. számaiban közöltetett; rövid vita csak az egyházközségi közgyűlés miként szervezése körül volt, melyre nézve a bihari egyházmegye azt indítványozta, hogy a kisebb egyházakban nem, mint eddig, az összes adófizető tagok alkossák a közgyűlést, hanem a presbiterium mellé hasonló, vagy kétannyi számban választott képviselők, mint a hogy eddig is történt a nagyobb gyülekezetekben. Bármilyen igazat kell is adni a bihari egyházmegyének abban, hogy a kis egyházakra nézve kötelező, nagyszámú egyházközségi közgyűléssel nehezebb az egyházi ügyeket intézni, mint a nagyobb egyházakban a kevesebb számúval: mindazáltal nem lehetett indítványát elfogadni, mert nem lehetett kitérni azon nyomós indok elől, hogy ha már törvénybe van iktatva az egyházközségi közgyűlés, legyen az valóban *közgyűlés* ott, a hol lehet, t. i. a kis egyházakban s csak ott legyen képviselői, hol a hívek nagyszáma miatt túlnéhéz vagy épen lehetetlen az összes adófizetőkből alkotni a közgyűlést, tehát a nagyobb egyházakban.

Hogy az új törvény 27. §. 11. pontja értelmében minden egyház hány szavazattal bír ezután, erre nézve egy kimutatást készített az előértekezlet, melyet aztán a közgyűlés felülvizsgálás végett az esperesi karnak adott ki; ugyancsak az esperesi karra bizta azt is, hogy egy agenda szerkesztése ügyét vegye gondjaiba.

Az özvegy és kegyeleti év szabályozásának kérdése függőben hagyatott addig, míg — talán a közel jövőben már — az orsz. lelkészi nyug- és gyámintézet ügye el nem dol.

Az egyházakban szerkeszteni rendelt vagyonskönyvekre nézve az határozatott, hogy meg kell várni a konvent által e tárgyban készített táblázat szétküldését s mielőtt ez megtörténik, ez a táblázat töltsék be minden egyházban.

A supplikáció elmaradásával a főiskola részére szánt segélyt az esperesek a közigazgatási költséggel együtt szállítsák be.

A bíróságok ügyviteli szabályzata tárgyában vélemény adással az egyházkerületi bíróság bizatott meg.

Második nap.

Az elnöki széklet 9 órakor Kiss Áron püspök és Horthy István gondnok elfoglalják.

Püspök úr üdvözölve a megjelenteket, a gyűlést megnyitja.

Tóth Sámuel egyházi főjegyző és dr. Kovács Sándor világi jegyző olvassák az előző napi gyűlés jegyzőkönyveit. Lényeges észrevétel nélkül hitelesítettnek.

Kulin Imre, a nagykarolyi egyházmegye gondnoka időközben megjelenván, a távollevők közül neve kimarad.

Az e napi tárgyalások a debreczeni főgimnáziumi igazgató-tanárnak megválasztásával kezdődtek. Megválasztásra 1894—95. iskolai évtől kezdve hat évre *Dóczi Imre* főgimnáziumi tanárt ajánlja a tanári kar. Ez az ajánlat egészben elfogadtatott és világi elnök kimondja határozatul, hogy a következő hat iskolai évben a debreczeni főgimnázium igazgatója *Dóczi Imre* tanár lesz. A szerencsés választás általános éljenzéssel fogadtatott.

Ilyenformán a főgimnáziumban (Tüdős János lemondása folytán is) egy classica-philologiai tanári szék lett üressé. Ennek betöltése felett keletkezett aztán vita.

Mikor és hogyan töltsék az be? A tanár-választók annak idején egybe hívatnak s a debreczeni tanári kar véleményének meghallgatása alapján, július első felében a választást fogantatosítják. A pályázat július 1-ig terjed; csakis a classica-philológiára képesített ev. ref. vallású tanárok pályázhatnak.

Rajztanár választás következett, a tanítóképezdébe. Három kérvény érkezett: *Bakos* Tiboré Nagykörösről; *Dekány* Árpádé Halasról; *Krisztiáni* Istváné Szentestről. A pályázók száma nem sok, de mindannyia előkeio képzettségü, kiváló férfiú. Első helyen a tanári kar *Bakos* Tibort ajánlja. Az egyházkerület ennek a tanárnak megválasztását is arra a bizottságra bizza, a melyik a classica-philologiai tanszék betöltése iránt fog intézkedni.

Tanár-választókul megválasztottak: rendes egyházi tagok: Szeremley József, Széll Kálmán, Szabó János, Dávidházy János. Rendes világi tagok: Kovács Ferencz, Szöllösy Antal, Kulin Imre, Lengyel Imre. Póttagok: Lukács Ödön, Bencsik I., Szabó K., világi: György Endre, gr. Degenfeld József, Ujfaluassy Béla, dr. Kovács Sándor.

Az egyházkerületi aljegyzőség betöltésére beérkeztek a szavazatok 528 egyházközösből; ezekből 553 érvényes szavazat. Dr. *Bacsoni* Lajos debreczeni jogakad. tanár 83 általános szavazat többséget nyervén, kijelentett megválasztott jegyzőnek. Az általános szives éljenzés, mely ez eredmény felett kitört: fényes bizonyága annak a szeretetnek és bizodalomnak, mely dr. *Bacsonit* méltán körül veszi. Az elnökség is ékes szavakban adott kifejezést az öröm és meglegedésnek a felett, hogy egy szép tenetséggel, egy kiváló munkaerővel szaporodott az egyh. kerületi tisztikar ez új választás által. Szavazatot nyertek még: Ujfaluassy Béla 182, Márk Endre 14, dr. Karsa I. 4, Varga S. 3, dr. Filó L. 2, György E. 2, Vályi Á. 2, Hossay A. 2, Luby G. 2, dr. Tisza I., dr. Magos Gy., Torday G., dr. Tüdös J., dr. Nagy Zs., Sikka S., Fráter B., Krüzseyi B. és Kovacs L. 1—1-et.

A Nagy József-alapítványra *Báthory* Gábor volt szénior vétetett fel. — *Széll* Farkas kir. táblai bíró *Bessenyei* György műveit ajándékozta a főgimnáziumnak és az egyházker. levéltárnak. *Kovács* Ferencz egyh. ker. tanácsbíró az 1843—44. évi országgyűlési alsó tábla naplóját 4 kötetben megküldi az egyh. kerületi levéltárnak s a debreczeni és más egyh. kerületi gimnáziumoknak is. Ez ajándékok szives köszönettel fogadtatnak.

Az „*Óráló*“ című, Sárospatakon megjelenő protestáns lap szerkesztője, dr. *Bartha* Béla jogtanár, kéri az egyházkerületet, hogy a szép czélt, melyet lapjával kitűzött, segítse elérni úgy, hogy adjon a lapnak 2—300 frt évi segélyt. Az egyházkerület sajnálja, hogy nincs alapja e kérelem teljesítésére és így a hézagpótló lap támogatására; hiszen a helyi egyházi lapot sem támogatja egy fillérrel sem. — Az espereseket azonban felhívja a kerületi gyűlés, mikép az „*Óráló*“-t hűvek körében tehetségök szerint terjeszteni s így pártfogoltatni sziveskedjenek.

Bejelentetik *Szász* Károly püspök értesítése az államsegély (100 ezer és 73 ezer frt) beérkezéséről. Ez összegekből 26 ezer 953 frt 83 kr. illeti egyházkerületünket.

Tóth Sámuel egyh. ker. főjegyző jelenti, hogy az egyh. ker. jegyzőkönyvek tárgymutatóját elkészítette; kéri annak kinyomatása iránt intézkedni. A közgyűlés köszönettel vette tudomásul a hasznos és fáradságos munkát s nemcsak kinyomatását eszközli; de gondoskodni fog arról is, hogy a fáradozás jól megérdemelt jutalomban is részesüljön.

Az „*Énekes könyv*“-ek árából befolyt összegről, 318 forint 46 krról egybeállított jelentés felolvasatván, tudomásul vétetett.

A bihari egyházmegye kéri, hogy felírás intéztessék a miniszterhez az iránt: intézkedjék, hogy eddigi rendeletével szemben, mikép a baptisták és nazarénusok, addig, míg formásan ki nem térnek a ref. vallásból: köteleztessenek az egyházi terhek rendes viselésére. Szöllösy Antal erre azt indítványozza, hogy ne történjék semmi intézkedés, mert a törvényjavaslat, mely az efféle ügyet végleg rendez, épen a képviselőház asztalán van; ne vágjunk tehát ennek elébe. A kérdés szavazás alá bocsátatott. Az egyházmegye kívánságának elég fogtetetni.

Tárgyalás alá vétetett a hódmezővásárhelyi főgimnázium államsegélyezésének ügye. A miniszterium az eddigi intézkedéseket nem hagyta jóvá. Új megállapodásokat kíván. Ezeket a fentartó testület (a vásárhelyi egyház) még nem tárgyalta. A miniszter 60 ezer forint építési segélyt ígér, az egyház 76 ezret kér. — Az e kérdésben kifejtett vitában részt vettek: Futó Mihály, György Endre, Szeremlei Sámuel, Kiss Albert és Szeremlei József. Szavazás alá bocsátatván a kérdés: az egyh. kerület határozata szavazat-többséggel az lett, hogy az ügy most előkészítve nincs. 18 szavazat állt 18 ellen; úgy, hogy dörntenie az elnöknek, Kiss Áron püspöknek kellett.

A tanítóképezdei rajztanár választásra az új b-zottság félrevonult.

Itt már a debreczeni egyház tanár-választó küldöttei is ott voltak: (Simonffy I., Némethy L., Kiss A., K. Tóth K., dr. Medve K., Szikszai Szabó L., Somogyi P. és Kovács G.) 16 szavazatból *Bakos* Tibor 15-öt ayert s így ő lett a debreczeni tanítóképezde új rajztanára.

Tudomásul vétetett, hogy Nagyváradon új nőnevelőket létesít a n.-szalontai egyházmegye: hogy az elhunyt dr. Török József helyét ideiglenesen dr. Tüdös Kálmán, — a Buzás Pálét pedig Des Combes Henrik és Takács Ferencz ügyvédek töltik be; mindeniknek megfelelő díjazásáról gondoskodott a gazdasági tanács.

A Cseh-Szombathy-tanszéknek most csak főiskolai orvossal leendő betöltésére pályázat hirdettetik és a következő egyházkerület választani fog a pályázók közül.

Dr. Török József utódainak lakás engedtetik f. évi aug. hó 1-ig a mostani lakóhelyökön, mely a főiskola tulajdona.

A jogtanárok számát kettővel szaporítani fogják s e czélra a Debreczen város által az iskola fejlesztésére felajánlt százezer frtnak vagy legalább 5%-os kamatainak folyóvá tételét kéri. Nagy elismerésre érdemes az a buzgalom, mely ujabban a debreczeni főiskola jogakadémiaja iránt minden oldalról nyilvánul. Ha még ez a két új tanszék is felállítva és betölve lesz: egyetemi színvonalra emeltetik a magyar Alföld e virágzó felső tanintézete.

Az iskolai vásári és pünkösti szünidők jöttek azután szóba. Szeremley S. sokalja és megrövidíteni kéri kivált a pünkösti szünidőt. A karzaton hallgató tanuló ifjuság mozgolódással, Elek Lajos tanár pedig felszólalással ellenezte ezt és az egyházkerület nem is tett eleget a szünidő rövidítésnek.

Az egyházkerület megírtni akarja a milleniumra a területén levő iskolák s különösen a debreczeni főiskola történetét. A tanári kar véleménye az ebben a dologban, hogy a debreczeni iskola ügye egy küldöttségre bizassék, a többi iskoláknak igazgatói szólíttassanak fel a mű elkészítésére. E vélemény elfogadtatott.

A gyűlés 1 órakor szétment, hogy délután a különböző bizottságok folytassák munkáikat; másnap pedig ismét a közgyűlésre, ide gyűljenek össze.

Harmadik nap.

Az előző napi gyűlés jegyzőkönyvének hitelesítése után Kiss Áron püspök és Kulin Imre n.-károlyi e. m. gondnok társelnöksége alatt folyt a tanácskozás. Ez alkalommal több oly dolgról volt szó, melyek az egyes állandó bizottságok által előkészítve, részben újabb bizottsági munkálatok által helyesbitve voltak. A gyűlés így is igen hosszúra nyúlik, tehát az előkészítések szerfelett szükségesek, de aztán . . . csak a ki az egyes ügyekbe be van avatva, az érti meg azokat egyszeri hallásra; innen van az, hogy tudósításunk nem egészen kimerítő.

A gazdasági tanács jegyzőkönyveinek átvizsgálására kiküldött bizottság jelentése szerint több hagyomány történt újabban is a főiskolai pénztár és tápintézet részére, ezek közt a b. e. Osterlamm Ernő akad. tanár 400 forint és 2 darab István gőzmalmi részvényt tevő hagyománya, Jámbor Mihály és dr. Biró Mihály adománya (30 és 100 ft) köszönettel fogadtatott.

Közérdekűbb része a jelentésnek a főisk. tanulók gyógykezelésének rendezése; minek eredménye az a határozat, hogy a városi közkórházban 2 szoba bocsátatik át a főiskola súlyosabb betegei részére s ottan 1 ft 20 kr. napi ápolásdíj fizetése mellett kezeltetnek, mely összeget aztán a főiskola fizet az eddigi gyakorlat szerint. Ha a tanulók nem elkülönített helyen, hanem a többi betegekkel együtt kezeltetnének, akkor csak a rendes 93 kr. ápolási díj fizettetik értük.

A gazdasági tanács jegyzője, Elek Lajos nagy munkájáról tartjuk még szükségesnek a bővebb megemlékezést. Egy határozat alapján óriás munkát végzett ő, melyért a kellő elismerést szükség, hogy a nyilvánosság organuma is adja meg. Az ösztön- és pályadíj-alapok könyvét készítette el a levéltárban levő alapító levelek átkutatásával, a pénztári számadások, vagyonskönyv, költségvetés figyelembevételével, az iskolai évi Értesítők és a Tóth Sámuel-féle gyűjtemény szem előtt tartásával. Ha számításba vesszük, hogy tetemes ösztön- és pályadíj-alapja van a főiskolának, s hogy az azok nyilvántartása az említett forrásokban mily különbözőféleképen van keresztülvive; s ha ösmerjük a mozgó lapokból készített nagyértékű munkát: csak akkor lehet teljes a méltánylatunk. Noha a közgyűlés nem fogadta is úgy el a gazdasági tanács javaslatát, mint a hogy az, ezen alapok kezelésére vonatkozólag ebben a munkálatban előterjesztett, mindamelllett legalább az az eredmény megvan, hogy e szükségesnek és hűzgapótlónak kimondott ösztön- és pályadíj-alapok könyve nyomán különválasztattak az egy célú alapok.

Kisebb jelentőségű ügyek: a segéd könyvtárnok fizetésének szabályozására, illetőleg javítására és a főisk. pénztárnok, ellenőr, háznagy nyugdíjügyének előkészítésére a gazdasági tanács megbízott. Jókai művei megrendeltettek a könyvtár részére, az egyh. ker. és főiskola ügyészének köszönet mondatott; az 1894. évi költségvetés — mely a közszükségletek és tápintézetre vonatkozólag nyomtatásban beterjesztetett — megerősítettet, a többiekre az őszi közgyűlés vár.

Az egyh. ker. középisk. felügyelő tanács jelentését, az azt átnéző bizottság jelentése kapcsán beterjeszti Szeremlei Sámuel felügyelő tanácsi elnök, a mit a ker. közgyűlés a bizottság javaslata alapján nemcsak a jegyzőkönyvbe felvétetni határozott, hanem azonkívül pár száz

példányban külön is kinyomat, hogy mód és alkalom nyujtassék ez által arra, hogy mások is megösmékedhessenek középiskoláink életével s kellőleg méltányolhassák Szeremlei Sámuelnek ügybuzgóságát és avatott szakismereteit.

Fontos tárgya volt a gyűlésnek a n.-bányai egyh. megye abbeli kezdeményezése, hogy t. i. a tanítói fizetések 400 ft minimuma — az államsegély igénybevételével szerveztessék. Ezen határozatban túllépte az egyházmegye hatáskörét s az ebből ref. egyházunkra származható következményeket figyelembe véve az egyh. kerület — e kezdeményezést nem helyeselheti s az egyh. törvényekben megjelölt 300 ft minimum számítását rendeli el; egyszersmind felhívja a többi egyh. megyéket is, hogy a tanítói fizetések rendezését haladéktalanul eszközöljék s az ide vonatkozó jk. szám, a jegyzőkönyv nyomtatásba adása előtt kiküldetni rendeltetik az esperesi hivatalokhoz.

A kézi ügyesség fejlesztésére rendezendő nyári tanfolyamban részvételt az egyh. kerület pártolólag veszi tudomásul s a maga részéről is megteszi a lehető, hogy a résztvenni akaró tanítók lakással s mérsékelt díjazás mellett kosztadással segíeyztessenek.

A népiskolai adatok gyűjtőiveinek egyszerűsítése tárgyában kibocsátott felhívásnak csak 3 egyházmegye tevén eleget, a többiek felhivatnak munkálataik beadására.

A gymn. I. II. osztálya részére hirdetett biblia ösmertetési tankönyv-pályázat eredménytelen maradván, a pályázat újból kitűzetik.

Több tárgy elmellőzésével egy felebbezésről emlékezünk még meg.

A máramaros-szigeti egyház kántor-tanítójának működésével nem levén megelégedve, az arra bizott leánytanítóóság ellátására 500 ftos fizetéssel nőtanítót kíván alkalmazni. Azonban ez állomás díjlevelét felsze-reletlenül terjesztette be az egyházmegyére, mely a szabálytalanság korrigálása végett visszatéetni endelte az ügyet az illetékes egyházhhoz. Szöllőssy Antal m.-szigeti egyházi főgondnok, ki egyszersmind az egyh. megye társelnöke és gondnoka is — az egyh. kerületre felebbezett ügyet — egyházmegyéje határozata ellenére, az egyházkerületen a szigeti egyház javára kívánta eldöntetni, s e felebbezési ügy soron kívül vétetett tárgyalás alá. Egyh. m. gondnok, saját egyh. megyéjének törvényes határozata ellen — a czélszerűségi szempont hangoztatása mellett küzdött.

Többek hozzászólása után a közgyűlés az egyh. megye javaslatához képest, visszaterjeszti az ügyet az egyháztanácshoz.

Ugyancsak Máramaros-Szigetről érkezett Gyöngyösi László főgimn. tanár felebbezése, az iskolai előjáróság által felterjesztett vizsgarend megerősítése ellenében. Szöllőssy Antal máramaros-ugocsai egyh. m. gondnok e tárgyban is felszólt, kikelve Gyöngyösi eljárása ellen, míg a közgyűlés kellő megvitatás után, kimondotta, hogy a felebbezett vizsgarenden a szükségesnek talált módosítások megteendők.

Negyedik nap.

Az elnöki székben egyházi részről ma is a páratlan szívós kitarású, lankadatlan buzgalmú, tiszteletre méltó ős püspök foglal helyet, míg világi részről idősb gróf Ráday Gedeon, majd gróf Degenfeld József egyházmegyei gondnokok működtek.

Ezen a napon első tárgyal került szőnyegre, a tisztántúli ref. gymnasiumok kerületi felügyeletéről szóló szabályrendelet, melyet Szeremlei Sámuel középiskolai

tanácselnök terjesztett be s a melyet mi, a közgyűlést megelőzőleg, Lapunk ápril 7-én megjelent 14. számában egész terjedelmében közöltünk volt. Az egyh. kerületi közgyűlés az előző napon, élénk eszmecsere után kimondotta, hogy e nagy fontosságú ügy tárgyalásának elhalasztását nem tartaná helyesnek, mi végből megbizta a középiskolai felügyelő tanácsot, e szabályrendelet átvezetésére. Az így kellőképen előkészített ügy méltó megbeszélés és vitatás után szerencsés megoldást is nyert, a mennyiben a nevezett szabályrendelet kevés módosítással elfogadtatott s az egyh. kerületi közgyűlés határozatilag kimondotta, miszerint a kontemplált gymnasiumi felügyelői hivatalt a szabályrendeletben körülírt módon és feltételek mellett létesíti s annak betöltése czéljából pályázatot hirdet s a felügyelői díjazásnak minő forrásokból leendő biztos fedezetése iránt közgyűlésileg intézkedni fog. A szervezett felügyelői hivatalra alkalmazandó egyén nyugdíjának biztosítása tárgyában a közgyűlés fölíratot intéz a vallás és közokt. miniszterhez, kérve őt, hogy az országos tanári nyugdíjintézet kötelekébe a tiszántúli gymnasiumi felügyelőt is vegye be, egyszersmind a középiskolai felügyelő tanács megbízott, hogy az egyházkerületi gymnasiumi felügyelőnek iskolalátogatási teendőit szabatosan körvonalozza s általában felügyelői utasítást készítsen.

A szentesített s immár kihirdetett egyházi törvények értelmében az eddigi 583 szavazat helyett ezentul 743 szavazat lesz a tiszántúli egyházkerületben.

A közgyűlés további folyamán nem annyira közérdekű, mint inkább felebbezett egyházi közigazgatási ügyek felett döntött a közgyűlés, mely e hó 12-én délután egy órakor, az elnökség elzetésével befejeztetett.

Tudósító.

Könyvismertetés.

„A neveléstan kézikönyve. Tanítóképző-intézetek számára. Szerkesztette M. Joó István. Budapest, 1894. Kiadja Hornyánszky Viktor könyvkereskedése. Ára 3 ft.”

(Folyt. és vége.)

A tanítást, mint a nevelés egyik alkotó részét fogja fel, mely csak akkor teljesítheti komolyan és sikerrel feladatát, ha tárgyai és eszközei a nevelés főczéljára való tekintettel választottak meg, ha a tanítás a nevelés főczéljával harmóniában áll. Ezek szerint a nevelő-tanítás a jól megválogatott és elrendezett ismeretek közlése által nemcsak az észet, hanem a szívet és akaratot is, tehát az egész szellemet képezi és tökéletesíti. Majd a nevelve tanítás szempontjából megvonván a nép, közép és felsőiskolák működési körét, így nyilatkozik: „nem az iskolának, hanem az életnek tanulunk, azaz az iskola nem egy bevezető, önmagában czélt érő, vagy mondjuk, nem öncélú intézmény, melynek magában is önálló becse és értéke volna, sokkal inkább előkészítő az életre, s minél használhatóbb tagjaivá neveli az ifjúságot a nagy társadalomnak, annál inkább megfelelt hivatásának. Az eszményiség és gyakorlati használhatóság ugyanis nem egymást kizáró fogalmak és czélok, nagyon jól megférnek együtt. Az nem engedi ezt a közönséges, sokszor szennyes haszonlesésig alácsúszni, emez pedig segíti azt, hogy az ember javára érvényesüljön, az életet jobbjítsa, nemesítse és felemelje.”

Erre a népiskola tantárgyainak, illetőleg ismeretanyagának megválasztása s a tanterv következik. Ugy az ismeretanyag kiválasztása, mint a tanterv megállá-

pításánál a lélektan s a hasznosság és szükségesség elveit láthatjuk érvényesülni. S ha tudjuk, hogy a jó tanterv egyik legbiztosabb feltétele a sikeres tanításnak s a tananyag kiválasztására nézve uralkodó tájékozatlanságot figyelemre méltatjuk: helyeselni fogjuk szerző eljárását, hogy ezen tárgyakkal is behatóan foglalkozott.

A didacticai rész első fejezetében általános módszertant ad szerző, melynek főtárgyai: a módszertan fogalma, tanmenet és tanalak. Ide számlálják némelyek a tanmódot. Szerző, s igen helyesen, a tanmódról külön nem tárgyal, mivel az lényegileg a tanalaktól nem is különbözhetik. Bátran lehet ugyanis a tanalaktól tanmódnak is nevezni.

A módszer ismertető jegyei a czélszerűség és tervszerűség. Ezért a methodus azon meghatározása, melyet szerző így ad elő: „a módszer a tanítónak szabályos és tervszerű eljárása; hogy ez által a tanítás czélja elérésék”, — egészen correct. — A módszer két fő alkatrészének, t. i. a tanmenet és tanalaknak megkülönböztetése, viszonya és meghatározása igen szép, egyszerű és világos. A tanmenet czíme alatt dologi, aztán gondolati elemzés és összetételről (analysis és synthesis) végül a származtató módszerről szól a szerző, ép oly könnyű és világos előadásban, mint fentebb a meghatározó tanformák bő részletességgel tárgyaltnak; külön felveszi szerző a kérdés fajait, a feladványok által való tanítást, ismétlést. Végre a fejezet utolsó cikkét a taneszközöknek juttatja. Ez utóbbiban nincs semmi kihagyható, de az előző tárgyak rövidebbre fogása, szerintem, emelte volna a mű, mint kézikönyv használhatóságát.

A tanítás alapelveiről szóló fejezet a természetesség elvének kifejtésével kezdődik. Ismertetvén és megmagyarázván szerző Amos Comenius idevonatkozó nézetét, Pestalozzi felfogását követi, hogy t. i. a természetesség abban áll, miszerint a tanító a növendékek szemléleti életének természetes fejlődési fokaira folyvást tekintettel legyen. Ne a kültermészetet kövesse, de az ember természetével egyezően járjon el. „A tanításnál”, — így szól, — „mindenek felett s közvetlenül az ismerő tehetség képzéséről van szó, ez pedig a lélektan utmutatása szerint 3 fokban fejlődik ki. Első fokban az ismerő tehetség az érzékek, második fokon az értelem, harmadik fokon az ész munkásságában nyilatkozik.” E fejlődési fokozatok nem szigorú határolytsággal jönek ugyan elő a lelki életben, de azért a tanítónak az emberi lélek természetét s fejlődési törvényeit általában s alaposan ismerni kell, ép úgy, mint a hadvezérnek a terepet, melyen harcolni akar.

A természetesség alapelvehez szorosan csatlakoznak a lelki tehetségek mindenoldalú és összhangzó kiképzése, továbbá a tanítás következő szabályai: legyen a tanítás folytonos és fokozatos, szemléleti, alapos és tetsző; tanítás közben igazságra törekedjél, a rokon tárgyakat kapcsolód össze, a tanulók öntevékenységének kifejtését feladatodnak tekintsd. Mindenik szabály ügyesen van lehozva, példákkal illusztrálva és bizonyítva.

A mű befejezése, mint utolsó fejezet, 3 cikkből áll. Az első az iskolai fegyelmet, a 2-ik a tanító, a 3-ik pedig az iskola viszonyáról szól az egyházhoz és az államhoz. Az iskolai fegyelmet fontosságához illoleg, körülírja szerző; a tanítóról előbb általában, aztán az elemi népiskolai tanítóról, majd a középiskolai tanárról beszél. Kimutatja mind az alsó, mind a közép és felső iskolákban működők feladatát, s a nevelve tanítás szempontjából megállapítja teendőik körét és eljárásuk módját.

Helyesen tette szerző, hogy a paedagógikát a maga egészében fogta fel úgy e tárgynál, mint könyve mindenik részében; mert a nevelés egyaránt tartozik mindenik tanintézetre, mely céljának meg akar felelni; egyetemlegesen kötelezi mindeniket, jóllehet eszközeik különbözők. A helyes nevelés elvei ugyanazok bármelyik foku tanintézetben, miért az e téren való széttagoaltság, például külön s önálló Gymnasial-Paedogogik-félék merő képtelenségek, hiuságszülte felvételek. Az első és 8-ik gym. osztályú tanulóval való bánásmód ép oly különböző, tanításukban az eljárás annyira más, mint p. u. az első elemi és a gymn. középosztályaiban. Az eszköz, a mód, az érintkezés különböző ugyan, de a cél egy.

Utolsó cikkében, mint fentebb említettem, előadja szerző az iskola viszonyát az egyházhoz és államhoz. Történeti levezetés után felmutatja, hogy az iskolák előbb egyházi, később a legtöbb országban állami intézmények lettek. Majd hazai tanügyekre tér át. Ismerte i az 1868. évi 38. és az 1883. évi 30-ik törvényezikket, s elismeri, hogy e törvények üdvös hatása a nép és közoktatás terén nagy, majdnem meglepő eredményekben nyilvánul. De, — így folytatja, — „bármily jogos és üdvös az államnak az iskolaügybe való beavatkozása, törvények alkotása s a főfelügyelet gyakorlása által, nem volna sem a magyar állam multjához méltó, sem a szabadság szempontjából helyeselhető, a tanügyet állami monopóliummá tenni. . . . Valamint az atya és anya a házi nevelést együtt vezetik, úgy a nép nyilvános nevelését államnak és egyháznak közösen kell ápolni. A két hatalom ezen közreműködése megfelel a jó nevelés eszméjének.“

„A probléma megoldására“, — így szól szerző, — „két mód kínálkozik. Segítse az állam a felekezeteket az iskolák fentartásában, hogy azok a lehető virágzás fokára emelkedhessenek, egyszersmind biztosítson magának oly befolyást, mely által azokat nemcsak ellenőrizhesse, de a rá nézve hátrányos körülményeket és embereket azonnal eltávolíthassa és államosítsa mindazon intézeteket, melyek a törvény követelményeinek egyáltalán nem akarnak eleget tenni, vagy épen a magyar állam és nemzet érdekeivel szemben centrifugal irányt követnek.“

A mely intézetek, illetőleg egyházak pedig az állami nagy célokat jóhiszeműleg segítik és támogatják, a melyek a szellemi és erkölcsi érdekeken kívül a magyar állam és nemzet ügyeit is sikerrel szolgálják, méltók a szabadságra, az állam védelmére, sőt támogatására. Csupán az egyformaságért méltánytalanság lenne a bűnösökkel a jó hazafiakat is megfosztani eddig élvezett és a hazának is üdvére gyakorolt jogaiktól.“

Ezekben igyekeztem lehetőleg híven feltüntetni a neveléstan kézikönyvének tartalmát, elveit és irányát. A közlött idézetekből bárki meggyőződhetett, hogy szerző érthető módon fejezi ki gondolatait s általában jó magyarsággal ír. Hátra van azonban még könyvről, mint kézikönyvről véleményt mondani.

Tekintettel a könyv 16 nyomott ívet haladó terjedelmére és azon körülményre, hogy a neveléstan a tanítóképző intézetek 2-ik és 3-ik osztályában tanítatik: látni való, hogy e kézikönyv csak kihagyásokkal végezhető el. Könnyű azonban hozzáértő embernek a lényegest a lényegtelenről elválasztani, s így terjedelme a könyv használhatóságát nem ártalja. Szerző könyvében bizonyosan nemcsak egyszerű tankönyvet akart tanítványai kezébe adni, melyet az iskolában forgassanak, hanem olyan művet, melyből az iskolában tanultakat mint tanítók újra átnézhesék, s belőle kellő, részletekbe ható

tájékozást meríthessenek. E mellett theologus tanítványainak szükségeire is tekintettel lehetett. — Így érthető szerző eljárása, ki kedvvel és ambitióval végzett munkájáért méltán megérdemlené, hogy műve 2-ik kiadásában mielőbb gyönyörködjék.

A mű nyomdai kiállítása szép, dicséretére válik a Hornyánszky Viktor-féle könyvkereskedésnek. A 3 frt árra nézve azonban meg kell jegyeznünk, hogy iskolai kézikönyvet ily magasan taksálni nem szabad. Az elfogadott és általánosan követett árszabály isk. könyveknél: nyomott íve 10 kr. Ehez képest a Neveléstan kézikönyvének ára 1 frt 70, legfeljebb 2 frt lehetett volna. Félő, hogy a magas ár ártani fog a mű kelendőségének.

Kovács Lajos.

IRODALOM.

A magyar irodalom története. Képes díszmunka a művelt közönség számára. Szerkeszti **Beöthy Zsolt**. Budapest. Athenaeum.

Az Athenaeum maradandó becsű vállalatot indított meg, melynek a fentebbi cím alatt immár 18-ik füzetét látott napvilágot. Napjainkban, midőn társadalom és iskola oly erősen hangoztatják a műveltség nemzeti alapra fektetésének szükséges voltát, időszerűbb munka nem kerülhet ki sajtó alól, mint ez. Midőn az absztraktabb tudományok művelői is oly nagy buzgósággal és eredménnyel törekednek népszerűsíteni, vagyis stílus és rajzoló ön segítsége által minden művelt ember számára hozzáférhetővé s élvezhetővé tenni tudományukat: a magyar irodalomnak, a magyar szellem alkotásainak története a magyar embernek nemcsak elméjét, hanem szívéet is mélyen érdeklő tudomány nem maradhat záros könyv a nagy közönség előtt. Gratulálunk annak, kinek fejében a népszerű magyar irodalom eszméje megfogamzott. A népszerű helyett más szót szeretnénk használni, mert erre a könyvre vonatkoztatva, nem épen találó. Irodalmunk történetének legnagyobb érdemű művelője, Beöthy Zsolt szerkeszti a munkát, e tudomány kiváló munkásainak nagyobb társaságával. Maga a szerkesztő egyik legkitünőbb stilsztánk, munkatársai nemcsak kiváló tudósok, hanem azt a mit tudnak, meg is tudják írni, a szónak nyugot európai értelmében; megírni úgy, hogy legyen annak formája is s ne csak megértse, hanem élvezhesse is bármely művelt ember. Azért a „népszerű“-nél jobban illenek az eféle munkákra ez a megkülönböztetés: *tudomány művészi formában*. Nagyon természetes, hogy a forma élvezhetősége mit sem von le a tudományosság értékéből. Sőt, mivel a tudománynak közre kell világítania, a népszerűsített tudomány felel meg egyszer igazi rendeltetésének. Örömmel üdvözljük Beöthy Zsolt képes irodalomtörténetét s nem tudjuk elég melegen ajánlani a nagy közönségnek, valamint nem tudjuk elég melegen óhajtani azt, hogy irodalmunk ismerete, szeretete, ápolása terjedjen és erősödjék a nagy közönség minden rétegében.

A munka a szorosabb értelemben vett nemzeti irodalmat, a magyar fő azon alkotásainak történetét tárgyalja, melyekben a magyar szellem nyilatkozik; tehát első sorban a költészetet s mellette a tudományoknál oly ágait és képviselőit, kiknek a nemzeti művelődésre jelentékenyebb és állandóbb befolyásuk volt: szónokokat, történetírókat, filozófusokat és nyelvészeket. A tárgyalás formáját a szerkesztés módja

határozta meg; a mit társaság szerkeszt, az tulajdonképen nem lehet egységes kompozíció, hanem mozaik-szerű mű, a minék azonban szintén megvan a maga művészi értéke. Azt a kárt, hogy nem minden cikk áll egyforma magasságán a tudománynak és stílbeli művészetnek, bőven pótolja az a haszon, hogy minden cikk a tudomány azon körének majdnem privilegizált munkásától származik. Azon cikkek legnagyobb részének megírására még országos pályázat is az illető celebritásokat érdemesítette volna. A gazdag és díszes illusztrációkról egy kis tanulmányt lehetne írni. Nemcsak díszül szolgáló képek és rajzok azok, hanem a szó szoros értelmében vett szemléltető előadásnak reális értékű eszközei. A miniaturák, kodex-lapok, címrajzok, régi nyomtatványok és illusztrációk, kéziratok és aláírások másolatai, arcképek, tájak és épületek rajzai egy tekintetre sokszor jobban megvilágítják irodalmunk történetének egy-egy momentumát, mint sok értekezés. Az egyes cikkekről s az egész műről való ítéletünkkel várunk az egész mű megjelenésére.

Most csak arra szorítkozunk, hogy ezen, hazafiúi és művelődési szempontból oly fontos vállalatot a művelt közönség pártolásába a legmelegebben ajánljuk, melyre jobb eszközt nem találhatunk, mint a Képes magyar irodalomtörténet munkatársai neveinek e díszes sorozatát:

Alexander Bernát, Angyal Dávid, Badics Ferencz (egyszersmind segédszerkesztő), Ballagi Géza, Bayer József, Bánóczy József, Endrődi Sándor, Erdélyi Pál, Felméri Lajos, Fraknói Vilmos, Gyulai Pál, Hajnik Imre, Haraszi Gyula, Hegedüs István, Hellebrant Árpád, Horváth Cyrill, Imre Sándor, Jancsó Benedek, Kardos Albert, Kelemen Béla, Láczy Gyula, Marczali Henrik, Négyesy László, Péterfy Jenő, Pulszky Ferencz, Radó Antal, Rákosi Jenő, Réthy László, Riedl Frigyes, Rupp Kornél, Sebestyén Gyula dr., Simonyi Zsigmond, Szász Károly, Széchy Károly, Szilády Áron, Szilágyi Sándor, Szily Kálmán, Szinyei József id., Szinyei József dr., Takács Sándor, Vadnai Károly, Váczy János, Zichy Antal.

A vállalat eleinte 18—20 füzetre volt tervezve, a legújabbán megjelent 18-ik füzet azonban még csak a XVIII. század körül jár, úgy, hogy az a teljes műfüzeteinek száma aligha meg nem haladja a 30-at. Csak az volna kár, ha az előírányzathoz való szigorúbb ragaszkodás a legújabb és legérdekesebb kor tárgyalásának rovására történne. A magunk részéről biztosíthatjuk a szerkesztőt és kiadót, hogy egy praenumerans sem fog apprehendálni a füzetek előírányzott számának meghaladásáért.

A füzetek 2—3 ívre terjednek s havonként jelennek meg, úgy, hogy tán még ez évben bírhatjuk a teljes művet. Egy-egy füzet ára 40 kr., s úgy a kiadóhivatalnál, mint bármely hazai könyvtárban megrendelhetők. Tíz füzet árának előleges beküldése esetén a kiadóhivatal (Athenaeum részv.-társ. könyvkiadó hivatala. Budapest, Ferencziek-tere) a füzeteket bérmentve küldi.

Fülep Imre.

Benke István sepsi-szentgyörgyi ev. ref. főgymn. tanár, a mint az köztudomású dolog, még 1888-ban „Isten országa“ című, két kötetes munkát adott ki, melyben angol és holland források után, gyermek-ifjúsági istenítiszteletekre, vallásitanításra és népies katedrai használatra szánt beszédek foglaltatnak. E munkának folytatásaként most a harmadik kötetet is közre fogja bocsátani, a melynek előzetes kiadásai fedezhetése végett, az ezutáni megrendelőknek — míg a készlet tart — a két első kötetet 2 frt 20 kr. helyett 1 frt 20 kr.-ért

küldi meg, ha ez iránt megkerestetik. Ebből is látható, hogy az átdolgozó érdemes kiadót épenséggel nem üzleti tekintetek, hanem tisztán az evangéliumi munkálkodás iránt való érdeklődés felkeltése és fokozása vezérlik, miért is annak idején már méltánylással fogadott köteteit ajánljuk ezúttal is az illető körök pártfogásába.

Vadas Gyula csermői ev. ref. lelkész-tanító, a csermői casino-egylet ünnepélyén, f. évi márczius 15-én elmondott hazafias szellemű beszédét kis 8-adrétű füzetben kiadta s a tiszta jövedelem felét a szegény iskolás gyermekek segélyezésére szánta. Ára 30 fillér.

Szinnyei József egyetemi professor szerkesztésében megjelent a „Magyar Tájszótár“ első kötetének IV. füzeté, mely az „Egér—Fona“ czimtételeket foglalja magában. Az alapos kutatás nyomán, kiváló szakértelemmel egybeállított és műizléssel kiállított füzet méltán sorakozik az eddigiekhez.

„A Magyar Mese- és Mondavilág“ című irodalmi vállalatból (Irja *Benedek Elek*, kiadja az *Athenaeum*) megjelent az 5-ik füzet az eddigiekhez hasonló gazdag tartalommal és szép képekkel. E füzetben „Az Isten kardja“ cím alatt, a Hun-mondakör egyik legszebb részét képező monda olvasható. Ebből látjuk, hogy Benedek E. a mondák terén is kiváló tehetség s elbeszélésével nemcsak vonz, de gyönyörködtet is. A füzet ára 25 kr., s kapható minden könyvkereskedésben. A hazafias vállalatot magyar nemzeti irányára való tekintetből, ajánljuk.

KÜLÖNFELEK.

— **A tanítóképeségi vizsgák** f. hó 7-ikén értek véget. Jelentkezett egész, illetőleg befejező vizsgálatra 18 tanító, első vizsgálatra 3 tanító, állami intézetben nyert oklevelek kipótlására 3 tanító, továbbá 6 hittan-hallgató, kik közül 1 visszalépett. Az írásbeli vizsgálat e hó 3-án ment végbe. 4., 5., 6-án szóbeli vizsgálatok tartattak. Az egész vizsgát a 7-ikén tartott gyakorlati tanítás zárta be. Tanítók közül oklevelet kapott 11, kik közül kitünő oklevelet nyert 2 tanító, u. m. Zeke Dániel török-szent-miklósi tanító, ki minden egyes tantárgyból kitünően képesített; továbbá Kiss József resiczai tanító. Jeles oklevelet Takács Ambrus kabai tanító és Tereh Gyula h.-m.-vásárhelyi népiskolai felügyelő kapott. Elegendő oklevéllel láttatott el 7 vizsgázó. Az oklevelek az esperesi hivatalok útján fognak elküldetni.

— **A gyermekmenedékházi dajkák és családi gyermek felügyelőnők** (bonneok) képzése, mely mult évi november hó 1-én 10, (illetőleg a bonne-szeminárium-ban 5) jelölttel megkezdett: 6 hónapi tanulmány és gyakorlás után e hóban véget ér. Ennek folytán Eötvös K. Lajos tanfelügyelő a képesítő nyilvános vizsgálat idejét folyó ápril hó 27—28. napjainak d. e. 7—10 és d. u. 3—6 órára tűzte ki. A jelzett képesítő vizsgálatra egy évi törvényszerű óvodai gyakorlat alapján jelenkező nők, 18—40 év közötti életkorukat, 6 elemi iskolai osztály végzését, ép és egészséges testi fejlettséget tanúsító közokirataikat, előéletükről helyhatósági bizonyítványt és a tanhatóságnál bejelentett egy évi kisdudóvodi gyakorlatról kiállított s az illetékes kir. tanfelügyelőség által láttamozott igazolványt tartoznak bemutatni a képesítő vizsgálat határideje előtt a tanfelügyelőségnek. Minthogy pedig ez alkalommal legalább 10 állandó

menedékházi dajkának s köztök 5 bonnenak képesítő bizonyítványt kibocsátása remélhető: sürgősen felkéri a tanfelügyelőség a gyermek menedékházak t. fentartóit, továbbá a házi gyermek felügyelőnt alkalmazni óhajtó t. családokat, hogy szakszerűen képzett nőknek pályázat hirdetés mellőzése esetén, közvetlen ajánlása végett az alkalmazási feltételek közlésével akár közvetlenül hozzá, akár Ujfalussy Mária képző-tanfolyamot vezető kisdiednevelőnőhöz (Debreczen, Árok-utca közs. óvoda) forduljanak.

— **Lelkészválasztás.** A tiszaföldvári ev. ref. egyház f. hó elején Zoványi Jenő kolozsvári ev. ref. lelkész, ismert nevű egyházi íróit választotta meg lelkészül. Szíves örömmel üdvözljük egyházkerületünkben s kívánjuk, hogy új munkatérén legyen élő példa a hívek előtt a beszédben, magaviseletben, szeretetben és hitben, soká de soká!

— **H.-Szoboszlóról** írják nekünk, hogy az ottani ev. ref. egyház tanítói karának egyik érdemes tagja, *Bede Imre*, f. hó 9-ikén ünnepelte a tanítói hivatalba lépésének ötven éves jubileumát s mint ilyen, a hajdu-szoboszlói ev. ref. tanítótestületnek ez idő szerint ő a nestora. 1844. április 14-én vitetett ki Püspök-Ladányba tanítónak, a honnan 1848. márczius 11-ikén Szovátra hívatott meg. Szováton működött 1861. május 1-éig, azután pedig Tetétlen községben tanítószkodott 1875. szeptemberig, a mikor a hajdu-szoboszlói ev. ref. egyház hívta meg a III. dik leányosztály vezetésére. Közel két évtizede, hogy itt kötelességérzetiel, kiváló szorgalommal s eredménnyel munkálkodik az egyház veteményes kertjében. Testi-lelki erejét, fiatalos jókedvét hosszú ötven év alatt sem veszítette el. Kartársai és az ev. ref. egyháztanács jubileuma napján élénk ovációkban részesítették. A kegyelem Istene, ki megengedte neki, hogy egy teljes emberöltőn át a gyermekek lelkét az ő imádságára vezérelte, adja meg neki öregsége napjaiban a gondtalan, nyugodalmas életet s ama *hatezerszázötven* tanítvány hálája és szeretete, kiket ötven év alatt az Ur féltelmére tanított, kísérje őt minden léptiben, jól tudván, hogy a rábizottakat hűségesen elvégezte!

— **A heidelbergi káté,** köztudomás szerint, az ev. ref. egyháznak a szentírás mellett egyik legbiztosabb védelmi fegyvere. Biblia, zsoltár és káté nélkül evangyéliomi reformált egyházi életéről beszélni sem lehet. Ez indította a tiszántúli egyházkerületet arra, hogy a heidelbergi kátét a régi, elavult és homályos, sőt több helyütt érthetetlen fordítás helyett, a mai nyelv-fejlődésnek megfelelő, de szövegű magyar fordításban bocsássa közre. Ily célból jelent meg az Erdős József dr. által fordított és sajtó alá rendezett s tekintélyes bírálók véleménye alapján, az egyházkerület által elfogadott új kiadású heidelbergi káté 1891-ben, melynek terjesztése érdekében az épen most tartott egyházkerületi közgyűlés határozatilag újból kimondotta, hogy ezt a saját tulajdonát képező Erdős-féle fordítást, a gyakorlatban fentartott káté-magyarításnál leendő használat végett, a lelkészeknek és segédlelkészeknek figyelmébe pártolólággal és melegen ajánlja; a középiskolai felügyelőtanácsot pedig felhívta, hogy e hitvallási könyvnek, a tanuló ifjúság által való megismerése és megszerzése iránt, saját hatáskörében intézkedjék. E nagyon is időszerű és több indok által sürgetett határozat hallásakor fülünkbe esendült amaz intő szózat: Ragaszkodjunk vallásunkhoz, melyre tanítottunk, hogy senki el ne vehesse a mi koronánkat!

— **A biblia terjesztése** céljából Viktor Bernát, mint a britt- és külföldi bibliaterjesztő-társaság főgynöke, elismerésre méltó felhívást küldött szét a lelképásztorokhoz, kérvén őket arra, hogy minden helyes és keresztényi uton hassanak oda, miszerint minden csa-

lában meglegyen a biblia, nem azért pedig, hogy asztaldisz gyanánt szolgáljon, hanem, hogy azt a család tagjai olvassák s belőle erőt, bátorságot merítsenek a vakhit és bűn kísértései ellen. — E nemes törekvés megvalósulására nézve legkedvezőbb alkalom az úgynevezett confirmatio, helyesebben admissio, a mikor t. i. az Ur asztalához először való járulhatásra a felnőtt gyermekek, a gyülekezet színe előtt feljogosítatnak. Mily szép és maradandó becsü emlék volna ilyenkor egy-egy példány szentírás, minden gyermek részére. Forduljanak hát a lelkészek és tanítók Victor B. főgynökhöz (Budapest, IV. Deáktér 4. sz.), a ki az újtestamentomot zsoltárokkal 18 krért, zsoltárok nélkül csak 12 krért küldi meg, sőt tömeges megrendelésnél még ebből is perczentet ad. Melegen ajánljuk kinek kinek figyelmébe.

— **A debreczeni főiskola nyilvános olvasótermének forgalma** 1894. január, február, márczius hónapokban.

	Január	Február	Márcz.	Összes.	
Látogatók köre	Városiak	30	13	9	52
	Hittanhallgatók	8	28	20	56
	Jogászok	3	54	26	83
	Más tanszakbeliek	305	270	115	690
	Összesen :	346	365	170	881
Használt művek neve	Szépirodalmi	273	271	132	676
	Hittani	11	21	14	46
	Jogi	3	24	23	50
	Történelmi	46	47	17	110
	Természettani	59	51	26	136
Bölcsészeti	5	8	6	19	
Nyelv neve	Magyar	359	384	197	940
	Idegen	38	38	21	97
	Összesen :	397	422	218	1037

— **Gyász hírek.** *Sipos Imre* belényesi ev. reform. lelkésztársunkat s gyermekeit nagy gyászszal látogatta meg az Ur. Neje, illetve édes anyjok Szappanos Amália asszony f. hó 8-án 38 éves korában, agyszélhűdés következtében elhunyt. Áldás legyen emléken; lelke a kegyelem országában leljen üdvösséget! — *Gál Péter* sárközi ev. ref. lelkésztársunknak, sok reményre jogosító fia Sándor, ifjú életének 23-ik évében, folyó hó 8-án váratlanul elhalt s a lakosság őszinte részvéte mellett temettetett el. Vigasztalást a mély gyászba borult ároni családnak! A korán elköltözöttnek pedig áldás és béke poraira!

— **Helyreigazítás.** Az egyházkerületi gymnasiumi felügyelői hivatalról szóló s lapunk múlt számában közölt javaslat ezen kifejezését: „A hivatal felállítását gymnasiumaink Szatmár kivételével valamennyien szükségessé ítélték”, a valóságnak megfelelően akképp módosítjuk, hogy *Szatmár helyett Békést* kérjük vétetni.

— **A házasságjogi törvényjavaslat tárgyalását a képviselőház f. hó 12-ikén befejezte s a kormány javaslatát 175 szótöbbséggel elfogadta.**

TARTALOM-JEGYZÉK: Babérkoszorúk. S. Szabó József. — Egyházme gy e i közgyűlések: 7. A szatmári ev. ref. egyházme gy e közgyűlése. F. Varga Lajos. — 8. A felső-szabolcsi ev. ref. e. m. gyűlése. Figyelő. — 9. A máramaros-ugocsai ev. ref. egyházme gy e közgyűlése. Krzs. — Tiszántúli ev. ref. egyházkerületi közgyűlés. Tudósító — Könyvism.ertetés. Kovács Lajos. — Irodalom. — Külföldi élekek.

Felelős szerkesztők és laptulajdonosok:

Dr. ERDŐS JÓZSEF és Dr. BACZONI LAJOS.